

ПРИЈЕГЛЕД

ПРИЛОГ »МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ«

БРОЈ XV. и XVI. = МОСТАР 1-IX- 1902. = ГОДИНА I.

Друштво *Просвјета*, за помагање Срба
ђака из Босне и Херцеговине разаслало
је овај позив:

СРПСКИ НАРОДЕ!

Напредак науке и културе, што се
постигао у најновије доба, измијенио је
из темеља друштвене прилике народа.
Стари облици удруживања ишчежавају,
да уступе мјесто новијем, који одговарају
духу и потребама времена. И српски на-
род умио се користити тијем течевинама
новога времена, те је у крајевима, гдје
је културно напреднији, створио боље
друштвене прилике, под којим ће се
лакше и правилније развијати. То није
ни чудо, јер је задружни живот у крви
нашега народа. Није постидан ни онај
дио српскога народа, што живи у нашој
отаџбини Босни и Херцеговини, као што

то показују разни облици друштвенога рада у нас, на првом мјесту наше Српске Општине, ти расадници просвјете у нашем народу.

Али се од дуго времена осјећа и потреба, да се оснује друштво, које би се бринуло с материјалне стране, да се повећа број образованих Срба у овијем земљама, који ће дијелити и зло и добро са својим народом. Сиромаштво је највећа препона на путу младим даровитим Србима из Босне и Херцеговине, који хоће да се образују. Оно нам смета да не напредујемо, а ко данас не напредује тај назадује.

Смијемо ли допустити да то остане тако? Смијемо ли допустити, да се наш подмладак учи у школама далеко од својих родитеља без њихове његе и без наше бриге? Смијемо ли допустити, да од стотине ђака, који уђу у коју средњу школу, сврши их до краја једва два или три? Смијемо ли допустити, да од домаћих наших синова једва двојица или тројица годишње сврше коју велику школу? Смијемо ли допустити, да се наш подмладак дави у загушљивим и нездравим

становима, да се слабо храни, а још горе одијева, да губи здравље и најпослије угине? Једном ријечи: смијемо ли гледати велики застој у образовању нашега подмлатка, јер појединац нема довољно средстава, а ми се нијесмо удружили, да га заједнички потпомогнемо?! Не смијемо, биће одговор свакога правога родољуба, а тих — хвала Богу — има доста у нашој домовини.

Стога смо се обратили високој Земаљској Влади и добили одобрење, да оснујемо »Просвјету«, друштво за помагање Срба ђака из Босне и Херцеговине, који уче у средњим или великим школама Босне и Херцеговине и Аустро-угарске монархије. Члан друштва може бити сваки Србин и Српкиња и сваки пријатељ српскога подмлатка, који је родом из Босне и Херцеговине и Аустро-угарске монархије, и свака корпорација (школе, општине, друштва и т. д.), којој је подијељено право опстанка у Босни и Херцеговини и Аустро-угарској монархији. Чланова има добротвора, који приложе једном за свагда 500 круна, утемељача, који приложе једном за свагда или у 15 мјесечних

оброка 150 круна, помагача, који прилажу мјесечно 60 хелера. Друштвом ће управљати главни одбор, пододбори и повјереници. Главни одбор од 9 чланова биће у Сарајеву. Гдје се скупи стотину чланова, биће пододбор, који ће се састајати од 5 чланова и бираће га чланови тога мјеста, а гдје нема стотину чланова, постављаће главни одбор повјеренике, који ће скупљати чланове и бринути се за приходе друштва. *Скупштина за образовање биће 18./31. августа 1902. у три сата по подне у просторијама српско-православног црквеног пјевачког друштва »Слоге« у Сарајеву.* Пријаве за чланство прима сваки од потписанијех до тога дана.

Сада напредак друштва зависи једино од тебе, српски народе. Стога се и обраћамо свима твојим синовима.

БРАЋО СРБИ!

Покажимо, да смо зрели, да сами себи створимо повољне погодбе за бољу будућност! Подигнимо ову културну установу, која је заснована на широкој основи, на висину достојну српскога народа! Ударимо оснивањем овога друштва станац

камен дивној згради боље будућности нашега српског народа у овим земљама!

Ето вам прилике свима, којима је Бог дао, те можете и имате одакле, да се покажете као родољубиви Срби! Ето вам прилике свештеници и учитељи, трговци и занатлије, тежаци и радници, ето вам прилике Срби без разлике вјере, ето и вама пријатељи српскога подмлатка, да незнатном материјалном жртвом подигнете велику задужбину!

СРПСКИ НАРОДЕ!

Ето ти прилике, да помогнеш и изведеш на прави пут оне, који ће дисати душом твојом, осјећати невољу твоју, хтјети и умјети вршити вољу твоју.

Шта учиниш једноме од ових малих, учинио си себи.

У Сарајеву, 14. јула 1902.

Владислав Скарић, гим. учитељ; Др. Димитрије Марковић, секунд. лекар; Душан Васиљевић, адвок. канд.; Др. Ђока Цвијић, секунд. лекар; Др. Ђорђе Васиљевић, финан. перовођа; Др. Љубо Мирковић, општински лекар; Др. Ристо Јеремић, асистент лекар; Шћепан Грђић, гимн. учитељ; Танасије Дакић, намј. гимн. учитељ; Др. Пера Ивановић, прив. лекар; Милаи Ђуковић, гимн.

учитељ; Стеван Жакула, гимн. учитељ; Ристо Божић, судски пристав; Богољуб Петровић, судски пристав; Цвјетко Радовић, судски пристав; Др. Саво Вукановић, аускултант; Никола Човић, судски пристав; Владислав Ђурић, марвени лекар; Др. Коста Крсмановић, гимн. учитељ; Милан Максимовић, аускултант; Јован Васић, гимн. учитељ; Др. Димитрије Николић, судски пристав; Лука Калаба, марвени лекар; Димитрије Петровић, аускултант; Антоније Вуковић, марвени лекар; Др. Ђорђе Ђокић, учитељ у реалци; Никола Опалић, намј. учитељ у реалци; Дамјан Грбић, катихета у реалци; Симо Мирковић, инжињерски пристав.

КЊИГЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ.

Ове године Српска Књижевна Задруга некако је закаснила са својим књигама. Не знамо шта је томе узрок, али не могосмо а да јој не замјеримо, тим више, што су, како изгледаше, неки добили њезине књиге раније, а неки доцније. Ми смо већ једном писали, да неки листови доносе и оцјене о тим књигама, док их ми не бијасмо ни очима видјели и криво нам је било, јер смо држали да смо некако заностављени... Ипак, када их до-

бисмо у руке, не зажалисмо ни мало на толико чекање. Оне нас много обрадоваше, јер, искрено говорећи, тешко да је још у коме колу Задруга пружила нам љепших дјела. Ево нашега мишљења о њима:

»Лажни цар Шћепан Мали«, историческо збитије осамнајестог вијека од Петра Петровића-Његоша. — У овоме колу ово нам је најмилија књига. Његош је у Задрузи још давно требао на ред да дође и мало коме да није криво, што се с њиме толико закасило. На срамоту нашу, ми још немамо лијепа и укусна издања цјелокупних дјела његових, нити за народ ни за интелигенцију. Немамо цјелокупних дјела »најбољег« свога пјесника. А ко је позванији од Српске Књижевне Задруге да нам их да? Мјесто »Бижеснога Роланда«, дјелâ Милана Јовановића, »Порушених идеала« Ранковићевих и »Првих жртава« Гавриловићевих зар сваки члан Задругин не би волио Његоша? Ми се, барем, надамо, да ће се једном задовољити жељама читалачке публике и да ће јој се давати оно, што јој је милије. Надамо се, да ће нам За-

друга, кроз 2—3 године дати и »Пустинџака Цетињског«, »Лучу Микрокозма«, »Горски Вијенац«, »Слободијаду« и »Кулу Ђуришића«, — и тада ћемо јој бити необично захвални, као што смо јој захвални и сада на »Лажном цару Шћепану«.*)

У предговору Његошевом дјелу г. Јаша Продановић, на једном мјесту, вели ово: »изузев *Лучу Микрокозма* писану по инспирацији Милтоновој...« Колико се сјећамо Др. Милан Шевић, у нашој »Зори«

*) Примјетили смо и то, да у »Лажноме цару Шћепану« има више штампарских погрјешака, него би то у једној Задругиној књизи смјело бити. Има их чак које и смисао кваре н. пр.: Посластице с *цурком* на товаре (стр. 12) а треба: Посластице с *цукром*. У Црној Гори цукар зову шећер, а цурка се каткад зове цура, цурица. У оваку бруку *затриљао* (стр. 44) а треба *зациртљао*. А камо ли *шака* горштакaх (стр. 53) а треба: А камо ли *шачица* горштакaх. На стр. 77 стоји: На пут прави — на *шерјат* царски, а треба: На пут прави — на *шеријат* царски. На стр. 81. То не може, *то* не може бити, а треба: То не може, *те* не може бити. На стр. 152. Већ би свијет црњи *пака* био, а треба: Већ би свијет црњи *пакла* био т. ј. црњи и од пакла. Ситнијих погрешака има још много и требало би нам много мјеста, кад би их хтјели набрајати.

доказивао је баш за »Лучу Микрокозма«, да »није« писана ни по чијој инспирацији и чудимо се, да г. Продановић није прочитао тај чланак, или, ако га је прочитао, да му није посветио већу пажњу. Ми држимо, да би стручњаци требали ово да расправе и да ствар на чисто изведу, јер је заиста важна.

»Путешествије по Србији« од Јоакима Вујића. Прва књига. — Добро нам је дошла ова интересантна књига познатог старог књижевника српскога, за кога писац предговора г. Ердељановић вели, да »својом младошћу и школовањем, цијелим својим животом и радом необично много потсећа на славног Доситија Обрадовића....« »Оба ова стара књижевника наша најбоље оличавају родољубиве и похвалне напоре српскога народа у Аустро-Угарској, да се школом и књигом уздигне на ступањ својих просвјетенијих сусједа. Обојица бјеху људи немирна и неуморна духа, ванредне издржљивости, са чудним самопоуздањем и необичном оданошћу своме светом просвјетитељском и књижевничком позиву...«

»Причања Вука Дојчевића«, скупио и

сложио Стјепан Митров Љубиша. Прва књига. — Колико нам је познато, ова је књига требала да изађе још лањске године. Свакако то је једна од најљепших књига, које изиђоше у свим досадањим Задругиним колима и свака ће јој се од срца зарадовати. »Причања Вука Дојчевића« занимљива су и карактеристична. Нарочито му се одликују три ствари »Каква јеђа, таква међа«; »Женски донос — празни понос«; »Ко се виси он се низи, а ко се низи он се виси«, које човјек може и по неколико пута прочитати, па да му се сваки пут више допану.

Читајући ову књигу, упало нам је у очи, да наш »Вук Злоћевић«, кога донесосмо у 30 свесци »Мале Библиотеке« много сличи Дојчевићу и, могли бисмо рећи, да је то један исти човјек. Љубиша прича, како је Дојчевић служио Иванбега; како је могао појести много јаја; како су га заводили кроз млетачке улице и он се повратио Иванбегову конаку по зарезотинама, што их је дјељао на неком пруту; како је Дојчевић, да завара Иванбега и момке му, правио по снијегу стопе,

сличне медвјеђима, и намамио их у хајку. То исто прича Иванишевић о своме Злоћевићу. Биће, да се у Црној Гори много прича о томе човјеку, као и о Насрадин-хоџи, само што га неки зову једним, а други другим презименом...

Најпошље имамо да напоменемо и то, да г. Јовановић држи, да је »погрешка, што Дојчевић спомиње и Станишино издајство за живота Иванбегова, кад се оно десило тек доцније«. Нама се опет чини, да то није погрјешка, јер и народ (у пјесми »Женидба Максима Црнојевића« гдје Максим није нико други, него Станиша) држи то исто, а то исто мисли и Књаз-пјесник Никола I. те се и у његовој »Балканској Царици« одмеће Станко за живота очева.

»Људско срце«, приповетке и слике Илије Вукићевића. Свеска прва. — Покојни Илија Вукићевић свакако се мора убројати у најбоље приповједаче наше. Његове приповијетке, бајке, а нарочито лијене и онако брижљиво обрађене »слике«, сачуваће му за дуго име у народу српском. Српској Књижевној Задрузи не-обично смо захвални, што нам је почела

давати његове радове, са онако озбиљном студијом о животу и раду његову из пера г. Љ. Јовановића. Но не можемо, а да не замјеримо распореду прича, који као да је испод невјеште руке испао. Зашто овако, без икаква избора, стрпати у једну збирку и приповијетке и слике и бајке, кад је и практичније и паметније било: у једној свесци издати све, или најљепше, приповијетке и бајке, а у другој саме слике. Тек тако би читаоци могли да познаду, кога смо имали и кога смо изгубили у покојном Илији, а овако не ће познати ништа, нити ће, ако га нијесу отприје познавали, остати потпуно задовољни овим стварима, јер овдје нема »ни једне« од »најбољих« његових бајка или слика, а да није »Два растанка« не би било ни од приповиједака.

»На селу и прелу«, приповетке Паје Марковића Адамова. — А зар да се не радујемо, кад нам Задруга даје и скупиљене приповијетке старога познаника и миљеника нашег — Адамова. На жалост, има више од десетину година, како се је ућутао и престао да ради на српској приповиједи, мислећи зар, да ће

нам, као уредник »Бранкова Кола« више користити. Перо његово је златно и свака ствар, која испод њега изађе, нама је мила. Миша нам је ради тога, што је Адамов, готово мимо све данашње наше приповједаче, пјесник у приповијецџи, прави и истинити пјесник, који осјећа кад пише. О овим приповијеткама ми сада не ћемо опширније говорити. Њих је некада, са одушевљењем, дочекала и критика и читалачка публика, а надамо се, да ће их и сада дочекати. О причама не ћемо опширније говорити, али не можемо а да предговор не похвалимо и да из њега не изнесемо једно мјесто, које нам се необично допало:

»Замјерам онима, који кажу, да живот по селима није подобан, да да грађе за већу приповијетку или роман. Не мислим ја. Него још се није родио јунак, који ће да проникне у дубину душе народне. А тврдити да живот народни није толико развијен, да чијем великом уму даде доста хране, то значи тврдити, да народ наш није дорастао у пуној мјери за про-свјету. Токорсе друштвеност је у народу нам заостала иза нас!... »Ми смо зао-

стали иза народа. А истрчали смо из његова кола, па кушимо мрвице туђинске, па им се дивимо, а превиђамо бисер и алеме своје рођене. Одбили смо се од колијевке своје и свога коританцета, гдје смо се одљуљали, па поскакујемо за туђим кочијама, као да нам љуљке те нису одљуљале већ толико узора; а баш највећи нам је узор сам наш народ...»

»Чича Горијо«, написао Хоноре де Балзак превео с францускога Јован М. Јовановић. — Од славнијих писаца европских у Срба нико мање превођен није од Балзака. У подлиску политичких листова можда је и изишао који роман, али засебно одштампана нема него »Евгенија Гранде« у пријеводу Д. Ђокића и сада »Чича Горијо«. Оба ова романа спадају у његова најбоља дјела и доста је њих прочитати, па да се позна, како је велик био човјек, који их је написао. Ми се само можемо радовати што их имамо и што су пријеводи врло добри.

»Живот Бенџамина Франклина«, с енглескога превео Чедомиљ Мијатовић. — Мјесто да опширно говоримо о овоме дјелу, ми ћемо само навести ријечи прево-

диочеве, шта он о њему каже: »образовани народи су се тако живо заинтересовали за опис живота Франклинова, који је он., сам написао, за његову »Аутобиографију«. А да су се заинтересовали и да та заинтересованост још једнако и сада траје, може се доказати већ и самим тим фактом, што је та његова аутобиографија на разним језицима штампана не мање од 217 пута и то 54 пута у засебним издањима а 163 пута у издањима цјелокупних дјела његових. Она је и данас једно од најпопуларнијих дјела свјетске књижевности«....

Али, поред свега тога, што смо задовољни са овогодишњим књигама Српске Књижевне Задруге, не можемо, а да не изразимо своје чуђење: зашто Задруга, у свима досадашњим колима, није посветила већу пажњу руским, а никакву немачким, талијанским, шпањолским романсијерима и приповједачима? Од Руса је преведена само Потапенкова (писца другог реда) »Истинска служба«, а на Достојевскога »Злочин и казну«, Гогољева »Тараса Буљбу« и т. д. сасвим се заборавило. А међутијем су преведена

»три« енглеска романа (у 4 књиге) и »два« француска, па и овдје су нам мјесто н. пр. Флобера дали — Пјера Лотија! . Ако Задруга посвети већу пажњу романима, које за своја кола преводи и ако се постара, да се они преводе не само са енглескога и францускога језика, бићемо са њезинијем књигама још задовољнији...

Српскоме народу, а нарочито нашим у Босни и Херцеговини, најтоплије препоручујемо, да се што више претиплаћују на Задругине књиге, те да јој више омогућимо, да лакше испуњава оно, што од ње желимо. О.

АЛЕКСАНДАР ДИМА СТАРИЈИ

11./24. Јула о. г. навршило се сто година од рођења најплоднијег и најчитанијег писца деветнаестог вијeka, Александра Дима старијег. Michelet га није звао човјеком, него природном силом. Међу сличним појавама свога доба стајао је он усамљен и недостижан са своје чудне проналазачке маште, са своје разноврсности и плодности и ако му је свако

дјело носило на себи знаке извјесних мања. Човјека изненађује несизрачунљиви број његових дјела. У једном свом писму Наполеону III. признаје сам да је дотле издао 1200 свезака, а издање за народ, које и није потпуно, износи 300 свезака велике осмине са 300 ситно штампаних страница. Он је од сваке ствари, чак од обичне дневне вијести, знао начинити опсежно дјело разних пустоловнина и заплета. Није много пазио на дикцију, као што то чине велики романијери, али су му зато радње пуне живота и узбуђења. У његовим романима залуд ћете тражити философије, психологије и посматралачког погледа на живот, они су површни, као што то није ни могло друкчије бити код тако хиперпродуктивна писца. Имао је неисцрпну моћ импровизације, тако, да је за дан два исписивао читаве новеле а за неколико сахата читаве чинове, за које је требало исто толико времена да се одиграју. Он би умео у исти мах радити пет разних романа. Само његово јако памћење могло га је да сачува, да не измијеша радње и јунаке једног романа са радњама и ју-

нацима других. Журња, којом је радио, сметала му је да му дјела достигну трајне вриједности. Michelet каже да му је оргијска продукција прогутала вас живот и да му није никад допуштала да развије потпуну своју снагу. Никад није достигао оне висине до које се могао дићи, само да је знао својој плодној фантазији одмора да даде. Његов настрани живот приморавао га је непрестаном раду. Његови пријатељи становали су и ручавали у његовој кући. Док би читаво друштво мушких и женских, од којих он многе чак ни познавао није, частило се доље у елегантном салону његовом, дотле је он горе у таванској собици, поред комада хладна меса и шоље теја, ручавао и халапљиво писао. Међу овим паразитима најгоре су биле женске, оне су га највише стајале и највише упропашћавале. Новчана кеса и нерви једнако су потрзавани због ових односа од којих се никад није могао да отресе. И докле год је његова јака фантазија и необорива снага могла да дјелује, увијек би јуначки се борио и извлачио из дефицита, не обзирући се на Гетеове ријечи, које

му у једном свом писму напомиње. »Чувајте се претјеривања. Непрекидно напрезање води банкровству«, поручује вајмарски олимпљанин. И дошао је био и тај час. Фантазија попусти, таленат сушта. Дође вријеме шепртљења и прерађивања. Старе ствари, које је још као незнатан писац писао, поново је узимао у руке, мијењао им натписе и поново пуштао у свијет. Сви су буџаци претресени да се исчепркају радови, који су некад за свагда сарањени. Он почиње њемачки роман да обраћа у сух неки француски позоришни комад а енглески позоришни комад у француски фељтонски роман. Чак му је и ово прерађивање постало тешко и он се најпошље лаћа ножица и љепка. А кад је примјетио да му популарност пада, почео се радовати што ће једном да окрене леђа Паризу. Крене се на пут у Русију и остаде више година у Италији. »Моја слава«, каже он тужно »почиње на граници«

Сјајан успјех његова сина учини да му се пошљедње године живота разведрише. С почетка као да је био нешто мало и љубоморан, али га то брзо пређе.

»Александар«, говорио је он, »пошао је својим рођеним путем и не ће га нико престићи. Ја не бих могао написати »Demi-Monde« или »Fils naturel« али ни Александар не би могао никад написати »Antony« или »Mademoiselle de Belle-Isle«. Он је мирно умро у вили свога сина за вријеме пруске окупације. Неколико дана прије смрти показиваше он на још једини луј (новац), који се задржао био негдје на комину, говорећи: »Говоре да сам био расипник, а видиш ипак сам сачувао један од она два луја с којима сам у Париз отишао«. Али га син није хтио да подсјети на оних 150.000 ових жућака, којих је он спуцао за четрдесет година.

Димаови романи излазили су већином као фељтони, а листови што су их доносили грабљени су са грозничавом нестрпељивошћу. Свијет се кладио шта ће се до краја догодити са јунацима његових романа, хоће ли се спасти Монтехристо или хоће ли кажњена бити лади у »Мускетирима«. Дима се умио тако да уживи у судбину својих јунака, као да би и сам један дио ње сносио. У пред-

говору »Мускетирима« прича његов син да га је за вријеме писања његова комада »*Vicomte de Bragelonne*« затекао сузних очију.

— Ти си плакао? Шта ти је?

— Брига, — одговори отац, — Портос је мртав. Баш сад сам га убио. Сиромах Портос!

»Са таким увјерењем«, вели му син, »и са таким осјећајем солидарности пишу се управо мајсторски дјела!«

На српски су преведени ови романи: »Гроф од Монтехриста«, »Господар света«, »Краљичин ћердан«, »Буна«, »Крвави дани«, »Три мускетара« и још други.

Л. Х.

ИЗ ЛИСТОВА

+ »Српски Књижевни Гласник«, у свесци од 16. августа, доноси чланак г. Јована Скерлића »Литерарни програм Српске Књижевне Задруге« у коме замјера Задрузи, што толико издаје (и спрема се да издаје) дјела такозваних наших »класика«, а запоставља млађе писце. Са писањем г. Скерлића ми се у многоме слажемо, нарочито у погледу издавања списа пок. Милана Јовановића, Стејића, Боројевића. Додајемо још и то, да нам у Задругиним књигама *не требају* ни Качић, ни Шеноа, ни Враз. Кад »*Matica*

Hrvatska« може да буде без српских писаца, може, ваљда, и наша Задруга без хрватских! — У истој свесци »Гласника« оцјењује г. Милан Грол »Људско срце«, приповијетке пок. Илије Вукићевића. Није нам криво, што он са овом књигом није много задовољан, али нам је криво, кад каже, да му се Вукићевићево име »није никад чинило особито обиљежено својом личном и књижевном физиономијом«...

+ »Коло« у свесци од 16. августа, доноси приповијетку »Дâћа« од нашег сарадника и омиљеног српског пјесника Милете Јакшића. У истој свесци отпочела је излазити приповијетка »Неприлика« од Јанка М. Веселиновића.

+ У 31. 32. и 33. броју »Бранкова Кола« излази чланак Вл. Голишина, у коме се опет расправља: је ли Петар Прерадовић Србин или Хрват?

+ У листу »Zeitschrift für Internationales Privat u. Öffentliches Recht«, књига XII, свеска 3. и 4. изашао је чланак под натписом »Das Montenegrinische Eherecht« од Милана Павла Јовановића. Овдје писац расправља о црногорском брачном праву по Поповићеву Данилову закону и Богишићеву имовинском закону.

+ О књизи Јове Адамовића »Привилегије Српског Народа у Угарској и рад Благовјештенског Сабора« ваљани историк српски г. Јов. Томић изриче у »Српском Књижевном Гласнику« врло неповољан суд. Он вели, да је писац приступио расправљању једнога питања, без довољнога познавања, вели да је књига »непотребно велика, излагање чињеница преко мјере

развучено, због чега нема потребне јасности ни убједљивости«...

+ »Племенски дах у књижевности« натпис је једноме лијепоме чланку Марка Цара, штампаном у 31. 32. и 33. броју »Бранкова Кола«.

+ Пештанска »Њива« прештампава из »Мале Библиотеке« »Приче« Милана Будисављевића, а »Нишки Заставник« »Последње приповетке« Милорада П. Шапчанина.

+ Јован Грчић написао је у »Művészvilág«-у (10 бр.) чланак о мађарској драмској књижевности код Срба а у 12 броју о Михајлу Витковићу као српском писцу.

+ »Српски Књижевни Гласник«, у свесци од 16. августа, отпочео је доносити приповијетку »Женидба Пере Карантана« од нашег Ђоровића. Ову је приповијетку Ђоровић посветио Стевану Сремцу.

+ У 7 броју »Művészvilág«-а написао је др. Милан Савић неколико биљежака, у облику чланка, о Српској Матици, у 9 броју о Змају Јовану Јовановићу, а у 11 броју о Вуку Караџићу и српском књижевном језику.

+ Изашла је: »Православна српска парохија у Добрици крајем 1901. године« од Максе Вујића, администратора парохије. Овдје је уједно и кратак опис живота српског сликара Лазара Николића, који је 40 година учителовао у Добрици. Цијена 60 хел.

+ Од Фелдмаршалајтнанта А. пл. Хорзецког изашла је књига »Ратови последњих сто година« у пријеводу Блажа М. Мирковића. Цијена 4 динара.

КРОНИКА

+ Изашла је из штампе књига од припознатог православног канонисте, уваженог српског књижевника, преосвештеног епископа д-ра Никодима Милаша, под натписм »Неодољива мржња као бракоразводни узрок по аустријском грађанском законуку«. Књига износи 88 стр. Цијена 2 круне. — Задаћа је ове књиге да покаже, како се на основу неодољиве мржње међу супрузима не смије по канонском праву развести један брак, који је законито склопљен у православној цркви. Књига је научно написана, а тиче се врло важног питања нашег друштвеног живота.

+ Професор Велике Школе у Биограду Милан Ј. Андоновић написао је: »Комасација пољопривредних имања«. Може се добити у књижари Мите Стајића у Биограду.

+ Као 99. издање задужбине Илије М. Коларца, штампани су »Основи политичке економије« од Емила Лавлеја, професора политичке економије на универзитету у Лијежу, дописног члана института и т. д. и т. д. и т. д. Превео Александар З. Јовичић. Биоград, штампарија Д. Димитријевића 1902. — На 8 стр. XXVII и 254. — У предговору преводилац је изложио малу историју овог пријевода, кратак животопис Лавлеја и предговор пишчев француском издању.

+ »Листак из психологије рата«. Васпитни услови побједи са психолошкога гледишта. Написао Ст. Ј. Радосављевић Бдин. Биоград, 1902. Стр. 132. Цијена 1 дин.

+ »Школа и здравље« од Д-р Владе А. Поповића. Биоград, 1902. Стр. 36. Цијена 0.50.

+ Изашла је у Биограду »Историска педагогика за учитеље српских народних школа«, написао Петар Деспотовић, управитељ учитељске школе у Алексинцу. Цијена 6 динара.

+ Изашла је из штампе друга свеска »Илустроване историје српскога народа«, коју издаје Коста Мандровић у Бечу.

+ »Дете у породици и школи«, читанка за моралне поуке за I. разред грађанских дјевочјачких школа, по програму изводили Ж. О. Дачић и Вл. Т. Спасојевић. Биоград, Нова електрична штампарија П. Јоцковића 1902. Цијена 1 динар.

+ Изашла је из штампе књига »Напад и одбрана тврђава и утврђених логора« од Маријана Боргати, инжињерског мајора, превео с талијанског Васа Божидаревић, краљевски српски артиљеријски капетан. Биоград, штампарија Доситија Обрадовића. Цијена 3 динара.

+ *Слике Бедe* I. »Окови«, превео Жар. Д. »На путу« превео Ж. М. Р. — »Под називом »Слике Бедe«, излазиће црте из живота оних људи, који се муче и раде, умиру и гину, за мали број оних, који су у стању, да, благодарећи данашњем друштвеном уређењу — дембелишу и не раде, а уживају плодове другогa«. Тако пише преводилац у поговору другој књизи, али нам је жао, што морамо рећи, да су ове ствари такe, да нити могу помоћи биједнима (чак ни саучешће према њима изазвати) ни однемоћи дембелима.

+ Из »Наставника« је одштампана расправа д-ра Fr. Reidt-a »Смер и задатак наставе еле-

ментарне математике у средњим школама«, превео Дим. Марчић, професор.

+ Група великошколаца социјалиста издала је као VI. свеску својих издања књижицу у којој су ова два говора: »Колективизам« од Жил Геда, и »Патриотизам и интернационализам« од Жана Жореса. Приредио Ср. Попадић. Цијена 0.30 дин.

+ Проф. Ј. Ковачевић превео је с францускога »Тахеограф«, од Ф. Шрадера, са описом и упуством. Књига је штампана у електричној »Новој Трговачкој Штампарији« у Биограду.

+ У штампарији Милоша Великога, у Биограду, штампана је и друга књига »Говора« Јована Ђ. Авакумовића у општини, судовима и скупштини.

+ »За штампање другог дијела Трудбеника и за оснивање »Трудбеника«« намијењен је приход књиге »Грех од Петла«, приповијетка из муслиманског живота, оригинал од Алексе Кристића. Књизи је цијена 0.50 дин., а штампана је у штампарији Т. К. Наумовића у Биограду.

+ »Мед као лек и храна«, написао Жарко М. Ружић. Друго попуњено издање. Биоград, Штампарија Тодора К. Наумовића, — Мала, али лако и популарно написана књига, којом се многи користити може. Ми је најтоплије препоручујемо!

+ »Балканска Царица« од Књаза Николе I изашла је у холандском пријеводу Fr. Smit Kleine-а а по њемачком пријеводу Хуга Марка. Дјело је штампано на великој четвртини, у врло дивотној изради, са ликом пјесниковим, коме је овај пријевод и посвећен. Дјело је штампано само у 50 егземплара.

† На њемачком језику почело је да излази ново издање цјелокупних дјела Ђорџа Брандеса, у наклади Алберта Лангена у Минхен-Ле-у. У првој књизи, која носи натпис »Њемачке личности« налазе се ови чланци и расправе: фелд-маршал Молтке; Хенрик Ибзен и његова школа у Њемачкој; Мартин Лутер; Артур Шопенхауер; Бертолд Ауербах; Фердинанд Ласал; Вилхелм Шерер; Артур Фитлер; Фани Левалд; Бебели пл. Фолмар. Брошираној књизи је цијена 7 марака а у елегантном повеву 8 м. 50 пф.

† У издању лајпцишке фирме Eugen Dietrich-а излазе цјелокупна дјела Лава Толстоја у редакцији Рафаела Левенфелда. Ово су аутентични пријеводи а међу њима има и сасвим нових ствари. До сада су изашла ова дјела у засебним књигама: »Моја исповијест«; »Моја вјера«; »Шта да радимо?«; »О животу«; »Царство је Божје у вама«. Ових су 5 дјела најглавнији списи Толстојеви и на њима се оснивају његови религиозно социални назори. Од белетристике штампане су до сада разне приче под натписом: »Посједниково јутро«; »Козаци«; »Севастопољ«; »Брачна срећа.«

† »Peter Michel« зове се нов роман што га је написао Friedrich Huch, а о ком њемачки листови са највећим хвалама обасипају. Цијена 4 марке.

† У септембру изаћи ће у наклади Ернста Хофмана et Co. у Берлину на њемачком језику опширна биографија Тургенева а из пера д-ра Ернста Борковског. Ово је из збирке »Душевних јунака«.

† Миленко Вукићевић, познати књижевник

српски дао је у штампу и убрзо биће готова »Историја српскога народа«, од половине XV. стољећа до Берлинскога Конгреса. Књига ће изнијети до 23 штампана табака. Обухвата нову и најновију историју свију српских области. У књизи је изложено и најтамније вријеме српске прошлости (доба робовања под Турцима). Обрађена је пажња и културном стању Срба у XVI., XVII. и XVIII. вијеку. Пропраћен је живот српског народа у XIX. стољећу до Берлинског Конгреса (1878.) а нарочито је пажња обрађена развоју појединих установа. — Писац вели да се старао, да изложи догађаје што јасније и занимљивије по најновијим истраживањима. Читалац ће у овој књизи добити пријеглед српске историје од половине XV. стољећа до Берлинског Конгреса. Књизи је цијена 2.50 дин. или круне. Поруке треба слати на пишчево име, Биоград, Даничића улица бр. 19, а новац поштанским упутницама. Књијарима се уступа 25% рабата.

+ Да би се знало које списе из старије и новије књижевности српске мисли управа Српске Књижевне Задруге издавати у даљим колима друштвених књига, израђен је и одштампан »Нацрт програма за издавање српских писаца, старих и нових«. Али тај нацрт нити је потпун у појединостима, нити је коначно утврђен. Да се и то уради управи је потребно да чује мишљење што већег броја задругара и пријатеља Задругиних. Овога ради разаслат је многим лицима нацрт програма, с молбом да га проуче и јаве управи шта о њему мисле. То ће београдски задругари моћи учинити и на конференцији, која ће се

тога ради сазвати у септембру. Дан, мјесто и позив на конференцију објавиће се доцније у новинама. Послије тога ће се, према добивеним обавјештењима, поново претрести сав нацрт, и онда ће се коначно утврдити програм, кога ће се управе Задругине стално држати у свом раду.

+ Иван Вуић-Светозаров дао је у штампу двије своје приче са натписом »Два срца«.

+ »Књижевни Одбор Матице Српске« имао је у четвртак 25. јула о. г. своју редовну сједницу под предсједништвом А. Хаџића, предсједника друштвеног. Од приједмета наводимо: На расписану награду из фонда Јована Наке стигла су још ова позоришна дјела од непознатих писаца: »Сваком своје«, »Лажљивица«, »Узданица«, »Котаница« и »Сестре«, која су издана одређеним оцјењивачима. — Нису примљени ови рукописи: »Подмаршал Арон Станисављевић«, »Инсекти корисни и штетни«, »Две нове француске драме«. — Условно се прима: »Распуст преображ. сабора 1872.« т. ј. ако писац учини неке измјене према напоменама оцјењивача. — У архиву се ставља рукопис пок. владике Никанора Грујића. — Издају се на пријеглед и оцјену: »Ратар«, »Одгајивање и топљење кудеље«, »Три пјесме непознатог писца«, »Квинт Хорације Флак«. — Прима се за Летопис: »Наша савремена лепа књижевност II.«, од М. Недељковића. — Издају се редакц. пододбору двије критике Ј. Ф. Иванишевића. — 27. истог мјесеца имао је састанак управни одбор Матичин«. На овом састанку најважније је било саопштење предсједничково о одлуци мађарске владе односно задужбине Саве Текелије. Покојни Текелија, тестаментом својим,

оставио је да његовом задужбином, познатом под именом »Текелијанум«¹ рукује Матица Српска чије је сједиште тада било у Б. Пешти. Када се Матица преселила у Н. Сад, мађарска влада, налазећи да Матица мора сједити у Б. Пешти ако жели руковати са Текелијиним фондом, тражила је од Матице фонд да га преда српској црквеној општини пештанској. И ако се Матица опирала томе тражењу опет је морала предати општини 1878. године. Матица је пак тражила да јој се фонд врати али је све остало безуспјешно. Сад је мађарска влада ријешила, да се фонд Текелијин преда на руковање саборском одбору у Карловцима, с тим да се управа Текелијанума и духовни надзор над истим повјери патронату, коме ће предсједник увијек бити будимски владика, а потпредсједник: предсједник Матице Српске. — 13. септембра о. г. Матица ће држати своју редовну годишњу скупштину.

+ »Истина«, нов политички лист отпочео је излазити у Пожаревцу, коме је власник и уредник Михаило М. Душманић, а уређиваће га нарочити одбор. Лист излази два пута недјељно, а годишња му је цијена 12 динара.

+ »Типографски Гласник«, који је излазио у Биограду, поново је почео излазити под власништвом типографских радника, а одговорним уредништвом Сретена Радивојевића. Излази два пута мјесечно; годишња му је цијена 6 динара.

+ Из »Извјештаја гимназије Краља Александра I за шк. год. 1901--1902.« одштампана је расправа проф. Спире Калика: »Драмска поезија римска«. Из истога извјештаја одштампана је у посебну књигу и расправа проф. Богдана Ј.

Јанковића: »Узајамни односи између инсеката и биљака«.

+ У Келну је почео од 1. јула о. г. излазити полумјесечни часопис »Die Kultur« под уредништвом Dr S. Simchowitza. Овај је часопис заснован са најотмјенијим стилем, и расправљаће независно, објективно и научно сва питања и проблеме јавнога живота. У проспекту гдје набраја радове и ауторе њихове, што су већ стигли редакцији, налазимо најпризнатија имена савремене свјетске књижевности. Цијена је часопису годишње 16 марака. Наклада Schafstein et Co. Köln. a Rh.

+ Кнез Никола Црногорски именовао је главлог сарадника »Срђа« г. Луку Зору за учитеља Књажевићу Петру. Честитамо!

+ Чеда А. Поповић, познати српски књижевник, чијих ће неколико свезака и у »Малој Библиотеци« изићи, штампао је у »Бранковом Колу« причу »Он ради«. Писац иначе највише ради на подлисцима »Нишког Заставника«.

+ По закључку сабора подићи ће се у Риму наскоро споменик Дантеу.

+ »Највећи љубитељ поезије између владара« — јапански је император. Његова љубав к пјесништву расте сваком годином. »Јапански лист« говори, да не прође дан а да не ће написати од 27—31 врсту стихова. За тим се они предају барону Токаски, ради повјеравања. Токаски, који врши ту дужност од 1892. год., увјерава, да број стихова које је сачинио император, излази на 37.000. Императорица такође воли писати стихове, но она не пише више од двије пјесме на недјељу.

+ Наш пријатељ и сарадник госп. Бранислав Ђ. Нушић постављен је за инспектора прве кл. поштанско-телеграфског одјељења.

+ Српско-православно црквено-пјевачко друштво »Николајевић« у Варцар-Вакуфу (Босни) приредило је дана 26. августа о. г. »Пету друштвену забаву« са игранком и позоришним комадом »Балканска Царица« од Николе I.

ЧИТУЉА

† Гаврило Витковић, српски књижевник и гимназијски професор у пензији, умро је у Неготину 25. јула о. г. Он је синовац упокојеног мађарског и српског пјесника Михаила Витковића. Особито је био ревносан скупљач старих српских књижевних успомена, те је превео и с мађарског приповијетку »Спомен Милици« од споменутог Михаила Витковића и »Историју српског народа« од Венијамина Калаја. Био је члан Српске Краљ. Академије у Биограду, члан »Матике Српске« и дописни члан »Мађарске Краљ. Академије« у Будимпешти. Лака му земља и вјечна успомена!

НАПОМЕНА

Претплатници »Мале Библиотеке« у Краљевини Србији, нека од сад претплату шаљу Госпођи *Зорки Н. Милојевић*, Биоград, Ломина улица број 40.